

Journal of
Buddhist Innovation Review

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกายตามหลักมงคล 38 ประการ
The Model for Developing the Quality of Life of Novices at Wat Phra Dhammakaya
According to the 38 Maṅgalas

Research Articles

บทความวิจัย

พระมหาบรรพชิต ปสิทฺธชโย (อนุพันธ์)

PhramahaBanpichit Pasitthachayo (Anupran)

อาจารย์ผู้สอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดพระธรรมกาย

Lecturer in the Pariyattidhamma, Pali Department, Wat Phra Dhammakaya

E-mail.:Prawit.cha.@mcu.ac.th

Article history

Received: September 24, 2024 / Revised: November 21, 2024

Accepted: November 23, 2024 / Available Online: December 2, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ (1) เพื่อศึกษาหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกาย (2) เพื่อศึกษาหลักมงคล 38 ประการที่ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกาย และ (3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกายตามหลักมงคล 38 ประการ ใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 22 รูป/คน วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกายมี 4 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านกาย คือ มีความสุขทางกาย (2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิต คือ การมีจิตใจที่เป็นสุข (3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม คือ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และ (4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านปัญญา คือ การมีความสุขอันประเสริฐมุ่งสู่เป้าหมายการบวชอุทิศชีวิต การพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรวัดพระธรรมกายตามหลักมงคล 38 ประการเพื่อบรรลุเป้าหมายการบวชอุทิศชีวิต เป็นการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนด้วยบทฝึกตามวัยดังนี้ (1) สามเณรนวกะ อายุ 12-14 ปี ด้วยมงคลข้อที่ 1-10 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทางกาย, (2) สามเณรมัชฌิม อายุ 15-17 ปี ด้วยมงคลข้อที่ 11-14 และ 19-26 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิต และด้วยมงคลข้อที่ 15-18 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม (3) สามเณรเตรียมบวชอายุ 18-20 ปี ด้วยมงคลข้อที่ 27-38 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทางปัญญา ได้รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกายตามหลักมงคล 38 ประการ คือ บทฝึกมงคลชีวิตตามช่วงวัยสามเณร สู่การพัฒนาคุณภาพจิตสังคมและปัญญา เพื่อความสุขทางโลกและทางธรรม มุ่งสู่เป้าหมายการบวชอุทิศชีวิต

คำสำคัญ: รูปแบบ; การพัฒนาคุณภาพชีวิต; สามเณรวัดพระธรรมกาย; มงคล 38 ประการ

Abstract

This dissertation entitled “The model for developing the quality of life of novices at Wat Phra Dhammakaya according to the 38 Maṅgalas” has three objectives: (1) to study the principles of improving the quality of life of novices at Wat Phra Dhammakaya (2) to study the 38 Maṅgalas used develop the quality of life of novices at Wat Phra Dhammakaya and (3) to present the model for developing the quality of life of novices at Wat Phra Dhammakaya according to the 38 Maṅgalas. This research employed the qualitative research methodology where data were collected by studying the documents, related researches and in-depth interview of 22 persons. The collected data were analyzed and presented by an analytical description. The research results clearly showed that the development of the quality of life of the novices at Wat Phra Dhammakaya consists of 4 aspects: (1) development of physical quality of life, which means being happy physically; (2) development of mental quality of life, which means having a happy mind; (3) development of social quality of life, which means living together peacefully; and (4) development of intellectual quality of life, which means having supreme happiness aimed at the goal of ordaining and dedicating one’s life. The development of the quality of life of the novices at Wat Phra Dhammakaya according to the 38 Maṅgalas to achieve the goal of ordaining and dedicating one’s life is a gradual development with training according to each age as follows: (1) Navaka novices, aged 12-14, with Maṅgalas 1-10 to develop physical quality of life; (2) Majjhima novices, aged 15-17, with Maṅgalas 11-14 and 19-26 to develop mental quality of life; and with Maṅgalas 15-18 to develop social quality of life; (3) Novices preparing for ordination, aged 18-20, with Maṅgalas 27-38 to develop intellectual quality of life. Obtain a model for developing the quality of life of novices at Wat Phra Dhammakaya according to the 38 Maṅgalas, namely, the Maṅgalas training according to the novice age, leading to the development of body, heart, society and wisdom for worldly and spiritual happiness, aiming at the goal of ordination and devotion of life.

Keywords: Model; developing the quality of life; novices at Wat Phra Dhammakaya; the 38 Maṅgalas

บทนำ

ปัจจุบันวัดพระธรรมกายเป็นวัดที่มีพระภิกษุมากที่สุด เพราะแต่ละปีมีผู้บวชในโครงการบวชระยะสั้นมากมาย และสุดท้ายก็มีพระจำนวนไม่น้อยที่ตัดสินใจบวชต่อไปเรื่อย ๆ อย่างไม่มีกำหนดจึงทำให้จำนวนพระในวัดพระธรรมกายมีมากเป็นพัน ๆ รูป แต่มีโครงการหนึ่งซึ่งเป็นโครงการพิเศษ คือโครงการบวชอุทิศชีวิตโดยเฉพาะแก่สามเณรเปรียญธรรม ซึ่งไม่ใช่ใครจะมาบวชในโครงการนี้ได้ ผู้บวชต้องผ่านเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ทางวัดกำหนดไว้ เช่น ต้องบวชเป็นสามเณร และเรียนจบอย่างน้อย ป.ธ.3 อีกทั้งยังต้องฝึกตัวมาดีมีผลการปฏิบัติธรรมที่ดีด้วย การเข้ามาบวชในเส้นทางธรรมไม่ใช่เรื่องสบาย เพราะสามเณรต้องฝึกทำทุกอย่างรับบุญหลายบุญ และยังต้องเรียนบาลีอย่างหนัก แต่ก็มีความสุข และมีแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง เช่น สามเณรได้ริเริ่มทำโครงการดูแลการเรียนการสอนน้อง ๆ สามเณร คือ เปิดโครงการพี่สอนน้อง

โดยให้พีแณรประโยค 4 ประโยค 5 ที่สนใจจะเป็นครุมาสอนน้องประโยค 2 ประโยค 3 ยิ่งใกล้วันบวชอุทิศชีวิต สามเณรก็ยิ่งปลื้ม เพราะเป็นความตั้งใจมาโดยตลอดสามเณรรู้สึกว่านี่คือเป้าหมายหลักในชีวิต อีกทั้งจากเดิมสามเณรเป็นส่วนหนึ่งในการจัดบวชอุทิศชีวิตให้รุ่นพี่ทุกปี ๆ สามเณรก็นับวันรอว่า อยากให้ถึงวันของสามเณรบ้าง เพราะการเป็นพระภิกษุจะทำให้ได้ทำหน้าที่ลูกหลวงพ่อ เป็นอายุพระศาสนา ทำงานให้พระศาสนาได้เยอะกว่าการเป็นสามเณร การที่มีใครคนหนึ่งจากบ้านมาตั้งแต่เด็ก ๆ บวชเป็นสามเณรและอยู่มาเรื่อย ๆ ก็ว้าวกว่าแล้วนั้น การที่จะอยู่ให้ถึงบวชอุทิศชีวิตได้ถือว่ายากกว่า บางที่สามเณรบางรูปมีกำลังใจดีอยากบวชไปเรื่อย ๆ แต่พ่อแม่ไม่เห็นด้วย ให้สึกออกไปก็มี ที่มีปัญหาอื่น ๆ จนกระทั่งต้องออกไปก็มี ที่ต้องทู่เมตตีตัวมา ดังเช่นจากวันแรกที่เห็นเพื่อนมาบวชด้วยกันประมาณ 200 รูป ผ่านมาอาทิตย์หนึ่งเหลือประมาณ 180 รูป ผ่านมาปีหนึ่งเหลือ 80 รูป พอครบอายุบวชพระได้ในปีนี้และมีความตั้งใจบวชอุทิศชีวิตเหลือแค่ 4 รูปเท่านั้น นี่เป็นอุปมาให้เห็นถึงความยากในการเป็นสามเณรบวชอุทิศชีวิต ดังนั้นคำว่า “บวชอุทิศชีวิต” คือคำที่ยิ่งใหญ่ที่สุดแล้ว แนวการสอนหลักธรรมเพื่อเป็นแรงบันดาลใจของสามเณรในการดำเนินชีวิตที่ดีในวัดพระธรรมกายที่สำคัญคือหลักมงคล 38 ประการ ที่วัดพระธรรมกายใช้สอนตั้งแต่ เยาวชน คนหนุ่มสาว ผู้สูงอายุ ตลอดจนพระหนุ่มเณรน้อย ก็ได้รับการปลูกฝังการดำเนินชีวิตด้วยหลักมงคล 38 ประการ ในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมมากมายที่คอยชี้แนะข้อปฏิบัติดีและปฏิบัติชอบสำหรับการดำเนินชีวิตให้มีความสุข (Buddhist Dictionary, 2013, p. 274) หลักธรรมที่สำคัญหลักธรรมหนึ่งคือ มงคล 38 มูลเหตุแห่งความสุข จำนวน 38 ข้อ ที่ช่วยส่งเสริมความสุข และความก้าวหน้า ทำให้เรียกอีกชื่อหนึ่งว่ามงคล 38 ประการ ได้แก่ (1) การไม่คบคนพาล (2) การคบบัณฑิต (3) การบูชาบุคคลที่ควรบูชา (4) การอยู่ในถิ่นอันสมควร (5) เคยทำบุญมาก่อน (6) การตั้งตนชอบ (7) ความเป็นพหูสูต (8) การรอบรู้ในศิลปะ (9) มีวินัยที่ดี (10) กล่าววาจาอันเป็นสุภาสิต (11) การบำรุงบิดามารดา (12) การสงเคราะห์บุตร (13) การสงเคราะห์ภรรยา (14) ทำงานไม่ให้คั่งค้าง (15) การให้ทาน (16) การประพาศธรรม (17) การสงเคราะห์ญาติ (18) ทำงานที่ไม่มีโทษ (19) ละเว้นจากบาป (20) สำรวมจากการดื่มน้ำเมา (21) ไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย (22) มีความเคารพ (23) มีความถ่อมตน (24) มีความสันโดษ (25) มีความกตัญญู (26) การฟังธรรมตามกาล (27) มีความอดทน (28) เป็นผู้ว่าง่าย (29) การได้เห็นสมณะ (30) การสนทนาธรรมตามกาล (31) การบำเพ็ญตบะ (32) การประพาศพรหมจรรย์ (33) การเห็นอริยสัจ (34) การทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน (35) มีจิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรม (36) มีจิตไม่เศร้าโศก (37) มีจิตปราศจากกิเลส และ (38) มีจิตเกษม (Thai Tripitaka, 1996; 25/1-13/7-8) มงคลชีวิต 38 นี้ไม่ใช่แนวคิดที่พึ่งพาปาฏิหาริย์แต่อย่างใด มงคลชีวิต 38 ประการเป็นหมวดธรรมะ ที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และการนำไปปฏิบัติ เพราะเป็นหมวดธรรมะ ที่เป็นขั้นเป็นตอนเกี่ยวเนื่องกัน และสามารถนำไปใช้กับชีวิตประจำวัน ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติมีความสุขสมบูรณ์พร้อม คือฝึกให้เป็นคนดี สร้างความพร้อมในการฝึกตนเอง ฝึกตนให้เป็นคนมีประโยชน์ บำเพ็ญประโยชน์ ต่อครอบครัวและสังคม ธรรมะเบื้องสูงใส่ตัวให้เต็มที่ การฝึกภาคปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลสให้สิ้นไป ผลจากการปฏิบัติจนหมดกิเลส และยังประโยชน์สูงสุด ของการปฏิบัติให้เกิดขึ้น คือ ผู้ปฏิบัติจะมีจิตใจที่สะอาด บริสุทธิ์ บริบูรณ์ หมดกิเลส สามารถทำพระนิพพานให้แจ้ง สร้างบารมีให้ถึงที่สุดแห่งธรรม

การบวชอุทิศชีวิต ซึ่งเป็นเป้าหมายของสามเณรประจำวัดพระธรรมกายเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ด้วยความเพียรหมั่นตั้งใจประพาศปฏิบัติในพระธรรมวินัย และกฎเกณฑ์ของวัดพระธรรมกาย แต่ก็ไม่ใช่ว่า

ว่าจะง่ายเกินไปเพราะในแต่ละปีจะมีสามเณรลาสิกขามากมายไม่ว่าจะเป็นภาระหน้าที่ทางครอบครัว ปัญหาส่วนตัว หรือไม่สามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ได้ แต่ถึงอย่างไรก็มีสามเณรที่บรรลุเป้าหมาย บวชอุทิศชีวิต ดังที่ผู้วิจัยได้กระทำมา โดยวิธีการปฏิบัติต้องอาศัยหลักธรรมยึดเหนี่ยวจิตใจอยู่ตลอดเวลาซึ่งทางวัดพระธรรมกายเน้นหลักธรรม มงคลชีวิต 38 อยู่ประจำอันเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติของสามเณรอยู่เสมอ เพื่อสามารถดำรงตนสามเณรจนครบอายุที่สามารถอุปสมบทเป็นพระภิกษุสมความตั้งใจในการจรดลงพระพุทธรูปและประพฤติปฏิบัติธรรมที่สูงขึ้นไป จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกายตามหลักมงคล 38 ประการอันเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของสามเณรประจำวัดพระธรรมกายด้วยมงคล 38 ประการ เพื่อจุดมุ่งหมายสูงสุดคือ “บวชอุทิศชีวิต” และเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของทุก ๆ คน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเพื่อศึกษาหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกาย
2. เพื่อศึกษาหลักมงคล 38 ประการที่ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกาย
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกายตามหลัก

มงคล 38 ประการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ภาคเอกสาร โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร (Documentary Study) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสารที่เป็นข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 ข้อมูลทุติยภูมิ คือ วรรณกรรมภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หนังสือ ตำราเอกสารวิชาการ บทความ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รายงานการวิจัย และดุสิตนิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

1.2 การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ทราบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกายตามหลักมงคล 38 ประการ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลในภาคสนาม

2. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)

2.1 ด้านพื้นที่ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของพื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ณ วัดพระธรรมกาย จังหวัดปทุมธานี

2.2 กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยพิจารณาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกายตามหลักมงคล 38 ประการ เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจะได้ข้อมูลที่เป็นจริงและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้รวมสิ้นจำนวน 22 รูป/คน ซึ่งประกอบด้วย

2.2.1 กลุ่มผู้บริหารวัดพระธรรมกาย จังหวัดปทุมธานี ที่เกี่ยวข้องกับการสอนสามเณร
จำนวน 5 รูป

2.2.2 กลุ่มครูสอนสามเณรวัดพระธรรมกาย จังหวัดปทุมธานี จำนวน 5 รูป/คน

2.2.3 กลุ่มสามเณรประจำวัดพระธรรมกาย จังหวัดปทุมธานี จำนวน 12 รูป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแบบ
สัมภาษณ์เชิงลึกคือ

3.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

3.1.1 ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสารวิชาการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ
พัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกายตามหลักมงคล 38 ประการ

3.1.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลความรู้สรุปเป็นกรอบแนวคิด
กำหนดขอบเขตการวิจัยและกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1.3 สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามกรอบแนวคิด เพื่อให้ครอบคลุมขอบเขตของ
การวิจัย

3.1.4 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่สร้างเสร็จแล้วเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาคุณุณีนิพนธ์
เพื่อตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงให้มีความตรงตามเนื้อหา

3.1.5 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการที่ปรึกษา
คุณุณีนิพนธ์

3.2 การหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ปรับปรุงแล้วไปให้
ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง นำข้อมูลที่ได้ปรับปรุงแล้วจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน
มาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสม จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่สมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลกับ
กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

3.3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อใช้ในการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีลักษณะเป็นแบบคำถามปลายเปิด
(Open Ended) แบ่งเป็น 3 ข้อดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัด
พระธรรมกาย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาหลักมงคล 38 ประการที่ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของ
สามเณรประจำวัดพระธรรมกาย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัด
พระธรรมกายตามหลักมงคล 38 ประการ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 กำหนดข้อมูลและตัวชี้วัด เป็นการกำหนดว่าข้อมูลที่ต้องการมีอะไรบ้าง โดยการศึกษา และวิเคราะห์จากวัตถุประสงค์หรือปัญหาของการวิจัยเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย และจะใช้อะไรเป็นตัวชี้วัดจึงจะได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

4.2 กำหนดแหล่งข้อมูล รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้นจำนวน 22 รูป/คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและจัดกระทำข้อมูลเรียบร้อยแล้วจากการสำรวจการสัมภาษณ์เชิงลึก นอกจากนั้นได้บันทึกข้อมูลลงในสมุดบันทึกในลักษณะบรรยาย เพื่อสรุปผลการศึกษา พร้อมกับวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง นำเสนอผลการสรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะตามลำดับ และนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ในงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกายตามหลักมงคล 38 ประการ” ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยในลักษณะวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกาย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตสามเณรวัดพระธรรมกายเป็นการสร้างวิถีการดำเนินชีวิตให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีมีความสุข มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมได้อย่างดี ขณะเดียวกันก็สามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านกาย หมายถึง การมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสิ่งแวดล้อมดีไม่มีอุบัติเหตุเป็นต้น (2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิต หมายถึงจิตใจที่เป็นสุขอ่อนโยนคลายไม่เครียด คล่องแคล่ว มีความเมตตา กรุณา มีสติมีสมาธิเป็นต้น (3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม หมายถึงการอยู่ร่วมกันด้วยดีในวัดพระธรรมกาย การทำงานร่วมกัน และการเคารพผู้อื่น ช่วยให้สามเณรสามารถมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นและสามารถทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมในกิจกรรมช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ซึ่งรวมถึงการมีบริการทางสังคมที่ดีและมีสันติภาพ และ (4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านปัญญา หมายถึงความสุขอันประเสริฐที่เกิดจากมีจิตใจสูงเข้าถึงความจริงทั้งหมด ลดละความเห็นแก่ตัว มุ่งสู่เป้าหมายการบวชอุทิศชีวิตของสามเณรวัดพระธรรมกาย

2. หลักมงคล 38 ประการที่ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกาย ผลการวิจัยพบว่า หลักมงคล 38 ประการเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ครอบคลุมทั้งสี่ด้านของการพัฒนาคุณภาพชีวิต การปฏิบัติตามหลักเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้สามเณรมีชีวิตที่มีคุณภาพและสมบูรณ์ แต่ยังช่วยให้สามเณรสามารถเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณค่าและมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมที่ดีในอนาคต มงคลชีวิตทั้ง 38 ประการนี้เมื่อพิจารณาในเนื้อหาและประโยชน์ของมงคลในแต่ละข้อสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้านเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีได้ (Phra MahSomchai Thanawuttho , 2004, p. 354) คือ 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางกาย ในที่นี้หมายถึงมีความประพฤติที่ดีทั้งทางกายกรรมและวจีกรรมเพื่อให้เป็นผู้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทางกายด้วย หลักมงคลสูตร ข้อที่ 1 ถึงข้อที่ 10 ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางกายและวาจาที่ทุกคนต้องกระทำเป็นประจำอยู่เสมอโดยให้อยู่ในกุศลกรรม คือ กรรมดี กรรมที่เป็นกุศลโดยกระทำได้ 3 ทางคือ กายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม (Thai Tripitaka , 1990; 20/6/144) การ

พัฒนาคุณภาพชีวิตทางกายที่ดีต้องประกอบด้วย การประพฤติดีทางกาย และทางวาจา ด้วยมงคลสูตรข้อที่ 1-10 ได้แก่ (1) การไม่คบคนพาล (2) การคบบัณฑิต (3) การบูชาบุคคลที่ควรบูชา (4) การอยู่ในถิ่นอันสมควร (5) เคยทำบุญมาก่อน (6) การตั้งตนชอบ (7) ความเป็นพหูสูต (8) การรอบรู้ในศิลปะ (9) มีวินัยที่ดี (10) กล่าววาจาอันเป็นสุภาสิต 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางจิต หมายถึง มีความประพฤติที่ดีทางมโนกรรม หรือการมีจิตใจที่ดีงามเพื่อให้เป็นผู้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทางจิต ด้วยหลักมงคลสูตร ข้อ (11) การบำรุงบิดามารดา (12) การสงเคราะห์บุตร (13) การสงเคราะห์ภรรยา (14) ทำงานไม่ให้คั่งค้าง (19) ละเว้นจากบาป (20) สรรวมจากการดื่มน้ำเมา (21) ไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย (22) มีความเคารพ (23) มีความถ่อมตน (24) มีความสันโดษ (25) มีความกตัญญู (26) การฟังธรรมตามกาล (27) มีความอดทน (28) เป็นผู้ว่าง่าย (29) การได้เห็นสมณะ (30) การสนทนาธรรมตามกาล 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคม เป็นความประพฤติที่ดีทำประโยชน์ต่อญาติพี่น้องมิตรสหายและต่อสังคมส่วนรวมเพื่อความสุขของตนเองและสังคม สงบร่มเย็น เป็นการพัฒนาคุณภาพทางสังคม ประกอบมงคลสูตรข้อ (15) การให้ทาน (16) การประพฤติธรรม (17) การสงเคราะห์ญาติ (18) ทำงานที่ไม่มีโทษ และ 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางปัญญา การฝึกภาคปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลสให้สิ้นไปมุ่งสู่พระนิพพาน (Thai Tripitaka, 1966: 13/57/55) ซึ่งเป็นเป้าหมายทางพระพุทธศาสนาประกอบด้วยมงคลสูตรตั้งแต่ข้อ 31-18 ได้แก่ (31) การบำเพ็ญตบะ (32) การประพฤติพรหมจรรย์ (33) การเห็นอริยสัจ (34) การทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน (35) มีจิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรม (36) มีจิตไม่เศร้าโศก (37) มีจิตปราศจากกิเลส และ (38) มีจิตเกษม มงคลชีวิตทั้ง 38 ประการ นี้ถือเป็นขั้นเป็นตอนเรียงเรียงมาอย่างเหมาะสมควรมาฝึกพัฒนาสามเณรตามช่วงวัยจะช่วยเสริมสร้างพื้นฐานที่ดีในด้านกาย จิตใจ สังคมและปัญญา การประยุกต์ใช้หลักมงคลเหล่านี้ตามความเหมาะสมของแต่ละช่วงวัยสามเณรจะช่วยให้สามเณรสามารถเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพและมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมที่ดีได้ในอนาคต (Thirawachiro, 30 June 2024. Interviewer)

3. นำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกายตามหลักมงคล ๓๘ ประการ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกายตามหลักมงคล ๓๘ ประการเพื่อบรรลุเป้าหมายบวชอุทิศชีวิต เป็นลักษณะการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนเป็นบทฝึกตามช่วงวัยสามเณร 3 ช่วงวัย ได้แก่ (1) สามเณรนวกะ อายุ 12-14 ปี ด้วยหลักมงคลข้อที่ (1) การไม่คบคนพาล (2) การคบบัณฑิต (3) การบูชาบุคคลที่ควรบูชา (4) การอยู่ในถิ่นอันสมควร (5) เคยทำบุญมาก่อน (6) การตั้งตนชอบ (7) ความเป็นพหูสูต (8) การรอบรู้ในศิลปะ (9) มีวินัยที่ดี (10) กล่าววาจาอันเป็นสุภาสิต เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางกาย, (2) สามเณรมัชฌิม อายุ 15-17 ปี ด้วยมงคลข้อที่ (11) การบำรุงบิดามารดา (12) การสงเคราะห์บุตร (13) การสงเคราะห์ภรรยา (14) ทำงานไม่ให้คั่งค้าง และ ข้อที่ (19) ละเว้นจากบาป (20) สรรวมจากการดื่มน้ำเมา (21) ไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย (22) มีความเคารพ (23) มีความถ่อมตน (24) มีความสันโดษ (25) มีความกตัญญู (26) การฟังธรรมตามกาล เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิต และด้วยมงคลข้อที่ (15) การให้ทาน (16) การประพฤติธรรม (17) การสงเคราะห์ญาติ (18) ทำงานที่ไม่มีโทษ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม และ (3) สามเณรเตรียมบวชอายุ 18-20 ปี ด้วยหลักมงคลข้อที่ (27) มีความอดทน (28) เป็นผู้ว่าง่าย (29) การได้เห็นสมณะ (30) การสนทนาธรรมตามกาล (31) การบำเพ็ญตบะ (32) การประพฤติพรหมจรรย์ (33) การเห็นอริยสัจ (34) การทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน (35) มีจิตไม่

หวั่นไหวในโลกธรรม (36) มีจิตไม่เศร้าโศก (37) มีจิตปราศจากกิเลส และ (38) มีจิตเกษม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทางปัญญาเพื่อความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง มุ่งสู่พระนิพพาน และเพื่อเป้าหมายบวชอุทิศชีวิต ถือเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ ตามหลักมงคลสูตร บวกกับการให้มีประสบการณ์โดยตรงผ่านกิจกรรม เพื่อให้บทฝึกที่ได้ยินได้ฟังมามีกิจกรรมรองรับได้ทดลองและให้มีการประชุมพูดคุยกันแชร์ประสบการณ์ (His Holiness Somdej Phra Maha Samana Chao Krom Phraya Vajiranavarorasa, 1996, p. 51) และหาข้อสรุปเพื่อที่จะได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรทั้ง 4 ด้านคือ (1) ด้านร่างกาย สามเณรต้องมีสุขภาพที่ดีคือได้รับอาหารที่ดี เครื่องนุ่งห่มที่ดี ที่อยู่อาศัยที่ดีและการดูแลสุขภาพกายที่ดี การทำความดีทางกายและวาจา (2) ด้านจิตใจ สามเณรต้องได้รับการฝึกให้เป็นผู้มีใจมีเมตตา มีจิตใจที่ตั้งงาม อ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักให้เกียรติให้ความเคารพต่อผู้หลักผู้ใหญ่ ตามลำดับพรรษา รู้จักที่จะแก้ไขปัญหา โดยสำรวจจิตใจของตนเองก่อนที่จะไปมองผู้อื่น (3) ด้านสังคม สามเณรควรได้รับการสอนให้ ฝึกทำงานหรือการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นหมู่คณะหรือเป็นสังฆะ ซึ่งจะทำให้ได้เรียนรู้ธรรมาศัยซึ่งกันและกันและการปรับตนเองเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังฆมสังฆและการอยู่ร่วมกันกับชาวบ้านชาวโลกได้อย่างพอเหมาะพอดี รวมไปถึงการวางตัวเองให้เหมาะสมตามฐานะความเป็นเหล่ากอของสมณะ และ (4) ทางปัญญา สามเณรควรได้ฝึกสมาธิ และได้รับการศึกษาเล่าเรียน อย่างเต็มที่โดยอยู่ใกล้ชิดกับครูบาอาจารย์ที่มีความรู้สามารถให้คำแนะนำแก้ไขปัญหาและเสริมการพัฒนาในสิ่งที่ควรได้รับการชี้แนะเพิ่มเติมเพื่อไปสู่เป้าหมายการบวชอุทิศชีวิต ดังนั้นต้องประพฤติปฏิบัติตามหลักมงคล 38 ประการตามช่วงวัยสามเณรและประพฤติอย่างเคร่งครัดเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์บวชอุทิศชีวิต (Thai Tripitak, 1996: 25 /1-13/7-8)

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ บทฝึกมงคลชีวิตตามช่วงวัยสามเณร สู่การพัฒนากายจิตสังคัมและปัญญา เพื่อความสุขทางโลกและทางธรรม มุ่งสู่เป้าหมายการบวชอุทิศชีวิต ในรูปแบบ MBHSW โดย M หมายถึง Maṅgalas บทฝึกมงคล ๓๘ ประการตามช่วงวัยสามเณรวัดพระธรรมกาย, B หมายถึง Body การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านกายของสามเณรนวกะ ด้วยมงคลข้อที่ 1-10, H หมายถึง Heart การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางจิตใจของสามเณรมัชฌิม ด้วยมงคลข้อที่ 11-14 และ 19-26, S หมายถึง Society การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของสามเณรมัชฌิม ด้วยมงคลข้อที่ 15-18, W หมายถึง Wisdom การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางปัญญาของสามเณรเตรียมบวชด้วยมงคลข้อที่ 27-38

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ บทฝึกมงคลชีวิตตามช่วงวัยสามเณร สู่การพัฒนากายจิตสังคัมและปัญญา เพื่อความสุขทางโลกและทางธรรม มุ่งสู่เป้าหมายการบวชอุทิศชีวิต

 สามเณรวัดพระธรรมกาย จังหวัดปทุมธานี		
สามเณรเตรียมบวช	มงคลข้อที่ ๒๗-๓๘	พัฒนาปัญญา รู้แจ้งทางโลกและทางธรรม มุ่งสู่เป้าหมายการบวชอุทิศชีวิต
สามเณรมัชฌิม	มงคลข้อที่ ๑๕-๑๘	พัฒนาด้านสังคม สังคมสงบรมเย็น
	มงคลข้อที่ ๑๑-๑๔ และ ๑๙-๒๖	พัฒนาจิต จิตใจดีงาม สงบมีสมาธิ
สามเณรนวกะ	มงคลข้อที่ ๑-๑๐	พัฒนาทางกาย มีความสุขทางกาย

รูปแบบ MBHSW โดย M หมายถึง Maṅgalas บทฝึกมงคล ๓๘ ประการ
 ตามช่วงวัยสามเณรวัดพระธรรมกาย: ที่มาของภาพโดยผู้วิจัย

B หมายถึง Body การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านกายของสามเณรนวกะ ด้วยมงคลข้อที่ 1-10

H หมายถึง Heart การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางจิตใจของสามเณรมัชฌิม ด้วยมงคลข้อที่ 11-14 19-26

S หมายถึง Society การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของสามเณรมัชฌิม ด้วยมงคลข้อที่ 15-18,

W หมายถึง Wisdom การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางปัญญาของสามเณรเตรียมบวชด้วยมงคลข้อที่ 27-38

อภิปรายผลการวิจัย

1. หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกาย การพัฒนาคุณภาพชีวิตสามเณรวัดพระธรรมกายแบ่งได้เป็น 4 ด้าน คือ (1) ด้านร่างกาย สามเณรต้องมีสุขภาพที่ดีคือได้รับอาหารที่ดี เครื่องนุ่งห่มที่ดี ที่อยู่อาศัยที่ดีและการดูแลสุขภาพที่ดี มีความสุขทางกาย (2) ด้านจิตใจ สามเณรต้องได้รับการฝึกให้เป็นผู้มีใจมีเมตตา อ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักให้เกียรติให้ความเคารพต่อผู้หลักผู้ใหญ่ ตามลำดับพรรษา รู้จักที่จะแก้ไขปัญหา โดยสำรวจจิตใจของตนเองก่อนที่จะไปมองผู้อื่น มีความสุขทางจิตใจ (3) ด้านสังคม สามเณรควรได้รับการสอนให้ ฝึกทำงานหรือการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นหมู่คณะหรือเป็นสังฆะ ซึ่งจะทำให้ได้เรียนรู้ธรรมาศัยซึ่งกันและกันและการปรับตนเองเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังฆมสงฆ์และการอยู่ร่วมกันกับชาวบ้าน ชาวโลกได้อย่างพอเหมาะพอดี รวมไปถึงการวางตัวเองให้เหมาะสมตามฐานะความเป็นเหล่ากอของสมณะ และ (4) ด้านปัญญา สามเณรควรได้ฝึกสมาธิ และได้รับการศึกษาเล่าเรียน อย่างเต็มที่โดยอยู่ใกล้ชิดกับครูบา อาจารย์ที่มีความรู้สามารถให้คำแนะนำแก้ไขปัญหาและเสริมการพัฒนาในสิ่งที่ควรได้รับการชี้แนะเพิ่มเติม สอดคล้องกับงานวิจัยของPhraPalat Thanawat Asoko (Rakphet) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านบ่อเกตุ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่าการจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นมนุษย์ต้องรู้จักพัฒนาตนเองทั้ง 4 ด้านคือ กาย ศีล จิต และปัญญา การประยุกต์ใช้หลักกายภาวนาคือ ฝึกฝนพัฒนาตนด้านพฤติกรรมกรบิโรคและอุโปค ใช้ชีวิตแบบพออยู่พอกิน การประยุกต์ใช้หลักศีลภาวนาคือ การพัฒนาความพฤติกรรมของตน และฝึกฝนอบรมตนเองให้อยู่ใน

ระเบียบวินัย การประยุกต์ใช้หลักจิตภาวนาคือยกระดับจิตตนให้สูงขึ้น ยึดมั่นในความไม่ประมาท สำรวมระวัง อินทรีย์และมีคุณธรรม การประยุกต์ใช้หลักปัญญาภาวนาคือ การพัฒนาปัญญา และอธิปัญญาให้ยิ่งขึ้นไป (Journal Mahachulalongkornrajavidyalaya . 2020, 7 (2); 2)

2. หลักมงคล 38 ประการที่ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรวัดพระธรรมกายด้วยหลักมงคล 38 ประการสามารถประยุกต์เป็นบทฝึกตามช่วงวัยจากสามเณรนวกะ อายุ 12-14 ปี ที่เป็นสามเณรบวชใหม่ เปรียบเสมือนปฐมวัยสามเณร ด้วยหลักมงคลข้อที่ 1-10 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทางกาย,สามเณรมัชฌิม อายุ 15-17 ปี ถือได้ว่าเป็นช่วงกลางวัยของสามเณร เปรียบเสมือนช่วงมัชฌิมวัยสามเณร ด้วยหลักมงคลข้อที่ 11-26 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทางจิตและสังคม และสามเณรเตรียมบวชอายุ 18-20 ปี ถือได้ว่าเป็นช่วงท้ายของวัยสามเณรเพื่อเข้าสู่การบวชเป็นพระภิกษุ เปรียบเสมือนปัจฉิมวัยสามเณร ด้วยหลักมงคลข้อที่ 27-38 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทางปัญญาเพื่อความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง มุ่งสู่พระนิพพานและเพื่อเป้าหมายบวชอุทิศชีวิต ถือเป็นกระบวนการพัฒนาชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ ตามหลักมงคลสูตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chuchat Suttha ได้วิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนาชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ ตามหลักมงคลสูตร กล่าวได้ใน 3 ระดับ ดังนี้ ระดับต้น 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ปลูกมาตรฐานทางความคิด (2) สร้างชีวิตบนปัจจัยพื้นฐาน (3) ฝึกตนให้มีความชำนาญการ (4) ทำงาน/บริหารครบถ้วน (5) สงเคราะห์มวลประชา , ระดับกลาง 3 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ปรับสภาพจิตใจให้พร้อม (2) น้อมนำธรรมะเบื้องต้นใส่ตน (3) เริ่มค้นคว้าธรรมะเบื้องต้น และในระดับสูง 2 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การมุ่งปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลส (2) เพียรถึงเขตจิตเกษม สุขสันต์ นิรันดร (Journal Academic Social Science.2019, 12 (1); 7-13)

3. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกายตามหลักมงคล 38 ประการ คือ บทฝึกมงคลชีวิตตามช่วงวัยสามเณร สู่การพัฒนาทาง จิต สังคม และปัญญา เพื่อความสุขทางโลกและทางธรรม มุ่งสู่เป้าหมายการบวชอุทิศชีวิต ในรูปแบบ MBHSW โดย M หมายถึง Maṅgalas บทฝึกมงคล 38 ประการตามช่วงวัยสามเณรวัดพระธรรมกาย, B หมายถึง Body การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านกายของสามเณรนวกะ ด้วยมงคลข้อที่ 1-10, H หมายถึง Heart การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางจิตใจของสามเณรมัชฌิม ด้วยมงคลข้อที่ 11-14 และ 19-26, S หมายถึง Society การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของสามเณรมัชฌิม ด้วยมงคลข้อที่ 15-18 และ W หมายถึง Wisdom การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางปัญญาของสามเณรเตรียมบวชด้วยมงคลข้อที่ 27-38 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Maha Chanchai Chuanchayo (Worawong) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการเผยแผ่มงคล 38 ประการ ตามหลักพระปาฏิโมกข์ของพระธรรมทูตไทยในวัดพระธรรมกายบาวาเรีย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี” ผลการวิจัยพบว่าการเผยแผ่มงคล 38 ประการของพระธรรมทูตไทยในวัดพระธรรมกายบาวาเรีย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มงคลชีวิต 38 ประการ เป็นหมวดธรรมะ ที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และการนำไปประพฤติปฏิบัติ พระธรรมทูตไทยในวัดพระธรรมกายบาวาเรีย สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้ดำเนินการเผยแผ่ธรรมมงคล 38 ประการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ต้องการความเจริญก้าวหน้า หาความสุข ความสำเร็จ และชีวิตที่ดีงามบูรณาการพัฒนาชีวิตด้วยมงคลสูตรออกเป็น 3 ชั้นตามช่วงวัยเพื่อง่ายต่อการสอนและการปฏิบัติตามวัย นั้นๆ ได้แก่ ชั้นปฐมวัย ชั้นมัชฌิมวัย และชั้นปัจฉิมวัย (Guidelines for the Propagation of the 38

Auspicious Principles According to the Patimokkha Principles of Thai Dhamma Missionaries in the Bavarian Dhammakaya Temple, Federal Republic of Germany, 2022, pp. 78-79)

บทสรุป

การพัฒนาคุณภาพชีวิตสามเณรวัดพระธรรมกายแบ่งได้เป็น 4 ด้าน คือ (1) ด้านร่างกาย สามเณรต้องมีสุขภาพที่ดีคือได้รับอาหารที่ดี เครื่องนุ่งห่มที่ดี ที่อยู่อาศัยที่ดีและการดูแลสุขภาพที่ดี มีความสุขทางกาย (2) ด้านจิตใจ สามเณรต้องได้รับการฝึกให้เป็นผู้มีใจมีเมตตา อ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักให้เกียรติให้ความเคารพต่อผู้หลักผู้ใหญ่ ตามลำดับพรชชา รู้จักที่จะแก้ไขปัญหา โดยสำรวจจิตใจของตนเองก่อนที่จะไปมองผู้อื่น มีความสุขทางจิตใจ (3) ด้านสังคม สามเณรควรได้รับการสอนให้ ฝึกทำงานหรือการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นหมู่คณะหรือเป็นสังฆะ ซึ่งจะทำให้ได้เรียนรู้ธรรมาศัยซึ่งกันและกันและการปรับตนเองเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังฆะสงฆ์และการอยู่ร่วมกันกับชาวบ้านชาวโลกได้อย่างพอเหมาะพอดี รวมไปถึงการวางตัวเองให้เหมาะสมตามฐานะความเป็นเหล่ากอของสมณะ และ (4) ด้านปัญญา สามเณรควรได้ฝึกสมาธิ และได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างเต็มที่โดยอยู่ใกล้ชิดกับครูบาอาจารย์ที่มีความรู้สามารถให้คำแนะนำแก้ไขปัญหาและเสริมการพัฒนาในสิ่งที่ควรได้รับการชี้แนะเพิ่มเติม หลักมงคล 38 ประการที่ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรประจำวัดพระธรรมกาย การพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณรวัดพระธรรมกายด้วยหลักมงคล 38 ประการสามารถประยุกต์เป็นบทฝึกตามช่วงวัยจากสามเณรนวกะ อายุ 12-14 ปี ที่เป็นสามเณรบวชใหม่ เปรียบเสมือนปฐมวัยสามเณร ด้วยหลักมงคลข้อที่ 1-10 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทางกายให้มีความสุข

ข้อเสนอแนะ

วัดพระธรรมกายควรต่อยอดรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณร MBHSW ครอบคลุมทั้งสามเณรประจำวัดพระธรรมกายทุกสาขาทั่วประเทศไทย ควรมีการแข่งขัน ยกย่อง ชมเชยสามเณรที่มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักมงคล ๓๘ ประการอย่างสมบูรณ์เพื่อได้รับรางวัล ทุนการศึกษาและเกียรติบัตรอันเป็นเกียรติแก่สามเณรที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพชีวิตสามเณรรูปแบบ MBHSW สนับสนุนให้โรงเรียนต่าง ๆ ได้ประยุกต์รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณร MBHSW มาใช้กับนักเรียนของตนเองได้อย่างมีคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนในโรงเรียน โดยมีรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสามเณร MBHSW สามารถนำไปต่อยอดใช้ในหมู่พระภิกษุใหม่ที่มาจากสามเณรเตรียมบวชและพระภิกษুবวชใหม่ เพื่อได้ใช้รูปแบบดังกล่าวอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตหมู่สงฆ์ สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางภาวนา 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย จังหวัดปทุมธานี และศึกษาวิเคราะห์หลักมงคล 38 ประการตามแนวทางภาวนา ๔ ในหมู่ผู้สูงอายุที่มีปฏิบัติธรรมในวัดพระธรรมกาย จังหวัดปทุมธานี

Reference

Books

Mahachulalongkornrajavidyalaya. (2539). *Thai Tripitaka*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.

The United Nations Children's Fund: UNICEF. (2007). *Innocent Report Card 7: Child poverty in perspective: An overview of child well-being in rich countries*. Newyork: The United Nations.

Phra Phromkunaphon (P.A. Payutto). (2013). *Buddhist Dictionary*. 24th printing. Bangkok: Dharma Council Buddhist Printing House.

His Holiness Somdej Phra Maha Samana Chao Krom Phraya Vajiranavarorasa (1996). *Buddhist proverbs*. 29th printing. Bangkok: Mahamakut Buddhist University Printing House.

Phra MahSomchai Thanawuttho (2004). *Auspicious Life*. Bangkok: Than Printing Company Limited.

Journal

Chuchat Suttha. (2019). The process of developing life in an integrated Buddhist way. *Journal Academic Social Science*. 12 (1); 7-13.

PhraPalat Thanawat Asoko (Rakphet). (2020). Application of the 4 principles of meditation to develop the quality of life of the Ban Bo Ket community, Sadao District, Songkhla Province. *Journal Mahachulalongkornrajavidyalaya*. 7 (2); 2.

Thesis

Phra Maha Chanchai Chuanchayo (Worawong). (2022). Guidelines for the Propagation of the 38 Auspicious Principles According to the Patimokkha Principles of Thai Dhamma Missionaries in the Bavarian Dhammakaya Temple, Federal Republic of Germany. *Doctor of Philosophy in Buddhism*. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Interview

Phra Mahakittimak Thirawachiro. Human Resources Department. Religious Studies Office. Wat Phra Dhammakaya, (30 June 2024. Interviewer)